

Ad hebreos

eius dulcis gutturi meo. *Itē finē: qz vltimū de arboze ē fructus. Et iō proprie est habere aliqd vt delectabile et finale. Et inde est qd dicit augu. Fruimur cognitis in qb⁹ voluntas delectat pp dulcedinē. Itē frui ē alicui inhere re pp se. Aliqñ g accipiunt frui z vti cōmuniter put ipoz tant delectationē absq; contrario. Ecc¹. 8. Fruere magna tis sine querela. Dicit g. Sic fruar: qz in nullo mihi con trarius es. Et si in hoc mihi satisfaci nihil erit in corde meo de te qd tristat me: z sic delectabis me. Si aut ac cipitur frui put finale qd est: sic nō est fruendū hoies: sed solo deo. Cōtra qd ē illud sap. z. Fruamur bonis q̄ sunt: z vtamur creatura tanq̄ in iumentute celeriter zc. Unde iste addit in dñō: id est fruar in te delectatōe dei gaudēs de bono diuino i te: qz eius actus est dilectio z fruitio cf/fectus. s. charitatis. Jō addidit. In B refice viscera mea. Reficit enim hō spūaliter qñ satisfat desiderys aie sue. Ac si dicat. Imple dñsideria intima cordis mei: z nō i ma/ lis: s; in xpo. Et ideo bona est impletio desidery.*

Deinde cū dicit (Cōfidens zc.) Sumit ratio ex parte philemonis z est cōmendatione obedientie eius. Et pmo ofidit quomodo ofidit de obedientia eius. Scdo iniungit ei aliud simile. Dicit ergo. (Cōfidens zc.) scde cor. 7. Gaudeo qz in omnibus ofido i vobis. i. Reg. 15. Melior est obediētia q̄ victime zc. Sed plus caute scribit: quia homo magis exaudit aliq̄ quādo sperat iterum ipsuz visurum q̄ si desperat. Et iō dicit. (Simul zc.) Solitus enim erat cū esset colossis hospitari in domo sua. Chriof stomus. Jocundū verbū: vt homo pauper diuiti mādet vltra tot terrarum spacia per epistolā preparationē ho/ spity. Quid enim pro eo parandū erat: q pane z vili pul/mento contentus erat: Dicendū ergo q nō propter ho/ spity preparationem: sed ad insinuanduz familiaritates z dilectionē hoc dicit: z magis per hoc puocat eū ad obe/ diendū. Dec ille. Nō ergo hoc apllus dixit propter appa/ ratū exteriorē: sed ad deuotionē eius. (Nā spero zc.) Cōtra. nūq̄ fuit eis redditus: sed rome ē mortuus. ergo spes eius defecit. Rūideo. duplex est spes iusti. s. pncipa/ lis ad propziuz bonum. Et in hoc nunq̄ deficit p se. Alia est secūdaria. s. probatio alioz: z in hoc qñq; deficit: qz merita illoz contrarianē sicut iusti qñq; nō exaudiūtur p alys. Sed nunqd fuit deceptus de sua fiducia: Dicendū est q futura scire est solius dei: nō aut in cognitione hu/ mana nisi prophetica. Et nullus prophetaz sciuit oia fu/ tura de seipso nisi solus xps qui nō habuit spiritū sanctū ad mensurā. Sic Ysaac magnus propheta fuit deceptus in Jacob. Un nō ē mix de apostolo si nesciret. **Tunc** terminat epistolā in salutationē: z primo ex parte alioz. Scdo ex parte sua. Dicit g. (Salutat zc.) De his omni/ bus habet col. 4. Sed dubitat de hoc quod dicit. (De/ mas zc.) Quomodo pōt hoc esse: qz dñ scde tūū. vlti. De/ mas dereliquit me: diligēs hoc seculuz. Qnō g vtiē noie eius. Dicenduz ē q iā redierat ad euz. S; nec hoc vñ: qz hec epistola pcesserat scōaz eplām ad tūū. qz hic dñ Spe/ ro zc. ibi pñnciat mortē suā dicens. Et tempus mee re/ solutionis istat zc. Et iō dicenduz ē q paulus fuit rome fere nouē annis z hec fuit facta in principio. Scda vō ad timo. i. fine vite sue: z tūc demas attediatus ex lōgis vin/ culis dimisit eū. Et eplē pauli nō ordinant fm tps: quia eplē ad corit. fuerūt añ eplaz ad romanos. z hec fuit añ vltimā ad timo. Et pmittit illa pp mām: qz de digniori. Saluatio sua eadē ē cū scda ad timo. Deo grās Amen.

Explicit deuotissima expositio sc̄tissimi doctoris Tho/ me de aquino ordinis fratrum predicatorū sup eplā glo/ riosi gentium apostoli sancti pauli ad philemonem.

Incipit profundissima ac mirabilis explanatio eiusdē angelici doctoris sanctissimi Thome agnatis ordinis fratrum predicatorum super epistola eiusdem beatissi/ mi totius orbis apostoli pauli ad hebreos.

Prologus.

Nō ē similis tui in diis

dñe z nō ē fm opera tua. ps. In v̄bis istis expm̄it xpi excellētia q̄tū ad duo. Et pmo q̄tum ad cōparationē ad alios deos cū dicit. (Nō est similis tui in dijs dñe.)

Scdo p cōparationē ad effect⁹ cū dicit. (Et nō ē fz opa tua.) Circa primū sciēdū est q licet sit tm vnus deus na/ turaliter: tm participatiue z in celo z i terra sunt dy mul/ ti. prime cor. 8. Sunt quidē dy multi z dñi multi. Dicun/ tur enim angeli dy. Nam Job. i. zc. Dicuntur filij dei. Itē Exod. 7. Cōstitui te deum pharaonis: dñ ad moysen. Itē ad sacerdotes Exod. 22. Dñs nō detrahes. Item ibi Si latet fur. dñs domus applicabitur ad deos. Angeli aut dicunt dy pp abundantissimā refulgētia diuine cla/ ritatis. Job. 25. Sup quē nō fulget lumen illius. Xps er/ go multo magis est deus qui est splendor glorie: vt dñ v/ fra. i. Ephe. i. Cōstitues eū ad dexterā suā in celestib⁹ su/ pra omnē principatū zc. Prophete vō dicuntur dy: quia ad ipsos sermo dei factus ē. Jo. 10. Ergo multo excellen/ tius ē deus xps qui ē v̄bum dei. Jo. 1. Sacerdotes vō di/ cunt dy: qz dei ministri. Esa. 61. Vos sacerdotes dñi vo/ cabimini. S; xps multo fortius q nō ē minister: sed dñs vniuersoz. Vester. 14. Itē apoc. 19. Dñs dominantū. Et infra tertio. Tanq̄ dñs in omni domo sua. Xps g deus magnus super omnes deos: qz splendor: qz v̄bz: qz dñs est. Scdo manifestat hec excellentia p effectus. Est aut triplex opus excellēs xpi. Unū quod se extendit ad to/ tā creaturā. Jo. 1. Omnia p ipsum facta sunt. Aliud qdēz tm ad creaturā rōnalem q p xpm illuminat. Joā. 1. Erat lux vera zc. Tertii qd tm ad sanctos qui p ipsum p gra/ tiam viuificantē viuificant z iustificant. Dis eniz trib⁹ modis nō possunt operari dy predicti. Angeli. n. nō sunt creatores. ps. Qui facis angelos tuos spirit⁹ zc. Prophe/ te et sunt illuminati nō illuminantes. Joā. 1. Nō erat ille lux zc. Sacerdotes et nō iustificabant. infra. 10. Impossi/ bile est enim sanguine hyrcoz z thauroz auferri peccat/ ta. Sic g manifeste in verbis istis demonstrat xpi excel/ lētia: z hec ē materia hui⁹ epistole ad hebreos q ab alijs distinguit: qz in qbusdā epistolis agit de gratia noui te/ stamēti q̄tuz ad totū corpus mysticuz ecclesie: z hoc in omnibus epistolis quas mittit ecclesys. In quibusdam vero q̄tum ad mēbra principalia: sicut in his quas mit/ tit singularibus personis. In ista vero cōmendat ipsam grām q̄tum ad caput. s. xpm. In corpore. n. ecclesie ista tria reperim⁹: sicut z in corpore naturali. s. ipsum corp⁹ mysticū mēbra principalia. s. plati z maiores: z caput a q̄ vita fluit in toto corpore. s. xps. **Sed sciēdum ē q añ synoduz nicenā quidā dubitauerunt an ista epistola eēt pauli. Et q nō probant duobus argumētis. Unū ē: quia nō tenet hunc modū quē i alijs epistolis. Nō. n. pmittit hic nec salutationē: nec nomē suū. Aliud ē: qz nō sapit sti/ lum aliaz: imo h; elegantiorē: nec est aliqua scriptura q̄ sic ordinate pcedat in ordine verboz z in sententys: sic ista. Un dicebant ipsam esse vel luce euāgeliste: vel bar/ nabe: vel clemētis pape z martyris. Jpsc. n. scripsit athe/ niensibus quasi p omnia fm stilū istum. Sed antig do/ ctiores precipue Dionysius z aliqui alij accipiunt verba huius epistole pro testimonijs pauli. Et Hieronym⁹ illā inter epistolas pauli recipit. **Ad primū g dicēdus****

est q̄ triplex ratio fuit quare nō posuit nomē suū. Una ē q̄ nō erat ap̄lus iudeoz: s̄ gentiū. Hal. z. Qui operatus ē petro in apostolatū r̄. Et ideo nō fecit mētionē de aposto latu suo in p̄ncipio huius eplē. Sc̄da q̄ nomē suū iudeis erat odiosum. vt p̄z. Act. 22. Et ip̄m tacuit ne saluberrima doctrina huius epistole abyceretur. Tertia q̄ iude⁹ erat. Debrei sunt z ego. z. Cor. ii. Et domestici nō bene sustinēt excellētiā suoz. Nō est p̄pheta sine honore nisi in patria sua: z in domo sua. Mat. 13. Ad argumētū sc̄dm dōm ē q̄ ideo est elegātior in stilo: q̄ r̄ si sciebat oēs linguā. p̄me Cor. 14. Oium v̄m lingua loquor. t̄m meli⁹ sciebat hebreā tanq̄ sibi magis cōnaturalē: in qua scripsit eplā istā. Et ideo magis ornate potuit loq̄ in ideomate suo q̄ in aliquo alio. Unde dicit. Et si imperitus f̄mone. s̄ nō scia. z. Cor. ii. Lucas autē q̄ fuit optimus p̄locutor istū ornatū transu lit de hebreo in grecū.

CAP.

I.

Multipharie multisq̄ modis olim deus loquēs patribus in p̄phetis notissime diebus istis locutus est nobis in filio quē cōstituit heredes vniuersoz: per quē fecit z secula.

Scriptis at̄ eplaz istā p̄tra errores quozūdā q̄ ex iudaismō ad fidē xp̄i cōuersi volebāt suare legalia cū euāgelio: quasi nō sufficeret gr̄a xp̄i ad salutē. Unde r̄ diuiditur in duas p̄tes. Primo enī multipl̄r cōmēdat excellētiā xp̄i vt p̄ hoc p̄ferat nouū testamētū veteri. Sc̄do agit de his per que membra iungunt̄ capiti. s̄ de fide. ifra. ii. cap. 1. ibi. (Est autē fides r̄.) Intēdit autē ostēdere excellētiā xp̄i ad vetus testamētū: q̄tum ad tres p̄sonas solēnes in ip̄so veteri testamēto cōtētas. s̄ angelos per quos lex tradita est. Hal. 3. Ordinata per angelos r̄. Quantū ad moysen a quo vel per quē data est. Jo. p̄. Lex p̄ moysen data est. Et Deut. vlt. Nō surrexit vltra p̄pheta r̄. Quantū ad sacerdotiū per q̄ ministrabat. ifra. 9. In p̄ori tabernaculo sem per it̄robant sacerdotes sacrificioz officia cōsumātes r̄. Un̄ p̄mo p̄fert xp̄m angelis. sc̄do moysi. 3. cap. 1. ibi. (Un̄ fratres r̄.) S̄z 3. sacerdotio veteris testamēti. 5. cap. 1. ibi. (Quis pontifex r̄.) Circa p̄mum duo facit. q̄ p̄mo p̄fert xp̄m angelis in isto cap. Sc̄do p̄cludit q̄lis reuerētia exhibenda sit noue legi. z. ca. 1. ibi. (Propter hoc abūdāt̄ r̄.) Adhuc circa p̄mū duo facit. q̄ p̄mo excellētiā xp̄i ostēdit. Sc̄do p̄bat q̄ hoc verus sit de xp̄o: r̄ sic angelos deficere ab illa excellētia ibi. (Tāto melior r̄.) Hoc autē ē in hac eplā singulare q̄ singula v̄ba habēt ordinē suū. Excellētiā v̄o xp̄i denotat q̄tus ad q̄ttuoz. Primo q̄tus ad p̄prietatē originis. Sc̄do q̄tum ad magnitudinē dñationis ibi. (Quē cōstituit r̄.) Tertio q̄tum ad v̄tutē opationis ibi. (Per quē fecit r̄.) Quarto q̄tum ad sublimitatē dignitatis ibi. (Qui cū sit splendor glorie r̄.) Qū vero itēdit cōmēdare xp̄m vt hoc redundet in nouo testamēto: ideo p̄fert nouū testamētū veteri. Circa autē vetus testamētū gn̄q̄ ponit. p̄mo modū tradendū: q̄ multipharie multisq̄ modis r̄. Sc̄do tēpus cū dicit. Olim. Tertio actorē siue datorē: q̄ deus. Quarto quibus sit traditū: q̄ patribus nostris. Quinto quib⁹ ministris: q̄ in p̄phetis. Dicit ergo. Multipharie: r̄ hoc q̄tum ad diuisionē q̄ attendit̄ q̄tus ad tria. Primo q̄tus ad diuersas p̄sonas: q̄ nō vni p̄sone: sed pluribus. s̄ abrae: noe: r̄ sic de alijs. Sc̄do q̄tum ad diuersa tēpora: r̄ hoc totū ad ei⁹ certitudinē. Un̄ Mat. 20. Exyt p̄mo mane r̄ circa horā tertiā r̄. Item q̄tum ad ea q̄ ibi ostēsa sunt: q̄ dina. Exo. 3. Ego sum qui sum r̄. Item euētus futuri. Sap. 8. Signa r̄ mōstra scit anteq̄ fiāt r̄. Itē p̄missiones futuroz bonoz saltē in figura. Eccl̄ci. 3. Plurima sup̄ sensuz boiūm mōstrata sunt tibi r̄. Itē mul-

tipharie q̄tum ad diuersas figuras: q̄ modo in figura leonis: modo in figura lapidis: sic Danie. z. Abscisus est lapis de mōte sine manibus. Job. ii. Et q̄ multiplex sit lex oris eius. C̄ Sequitur. Multisq̄ modis: q̄ refertur ad tria. s̄ ad diuersa genera visionū. s̄ ad visionē corporalē: sic Danielis. 5. Apparuerūt digiti quasi manus scribētis in pariete r̄. Aliquādo aliquibus per visionē ymaginariam. Esa. 6. Uidi dñm sedentē r̄. Aliq̄bus vero apparebat per visionē intellectualē: sicut Dauid. Unde de istis dicit Osee. 12. Ego visiones multiplicauī eis. Refertur etiā ad diuersos modos loquendi: q̄ aliqui plane loquebat̄. aliqui v̄o obscure: nec ē aliq̄s modus loquēdi quo scriptura veteris testamēti nō loquat̄. puer. 22. Ecce descripsi eam tibi tripl̄r in cogitationib⁹ r̄ scia r̄. Tertio q̄ arguēdo malos: alliciendo iustos: instruēdo ignorātes. z. Thi. 3. Omnis scriptura diuinitus ispirata vtilis est ad docendū: ad arguendū r̄. Sc̄do tāgit tempus: q̄ olim. i. nō subito q̄ tā magna erāt que de xp̄o dicebant q̄ nō poterāt credi nisi cū icremēto tempoz p̄us didicissent. Esa. 48. P̄iora ex tūc annunciaui r̄ ex ore meo exierunt: r̄ audita feci ea r̄. C̄ Tertio tāgit auctorē: q̄ deus qui loquit̄. ps. Audias quid loquat̄ in me dñs r̄. Vic autē est qui nō mētitur. Nume. 23. Nō est deus quasi homo vt mentiat̄. Ex his autē tribus cōmendat vetus testamētū. s̄ ab auctate: q̄ est a deo. A sublimitate r̄ a sublimitate: q̄ multipharie multisq̄ modis. A firmitate: q̄ oliz. C̄ Quarto ostēdit q̄ traditū sit: q̄ p̄rib⁹. Et iō ē nobis familiare r̄ acceptū. Act. 13. Annūciamus vobis eas q̄ ad patres nostros facta est repromissio. Luc. p̄. Sic locutus est ad p̄res nostros r̄. C̄ Sed s̄ ostēdit q̄bus ministris q̄ nō ioculatoribus: sed in p̄phetis. i. per p̄phetas. Ro. p̄. Quod ante p̄miserat per p̄phas r̄. Act. 10. Quic omnes p̄phete testimoniū perhibent r̄.

C̄ Cōsequēter cū dicit. (Nouissime r̄.) Describit doctrinā noui testamēti: r̄ ponit gn̄q̄ quoz q̄ttuoz sunt diuersa a q̄ttuoz p̄missis. vni autē est idē vtrobiz. Qd̄ enī dixerat. Multipharie multisq̄ modis r̄. ostēdit q̄ ois multitudo ordinata ad vniū debz referri. Ideo dicit q̄ lz sit modus multiplex: tamē totū ordinatū est ad istud nouissimū. p̄v. 23. In timore dñi esto tota die r̄ habebis spem in nouissimō r̄. Esa. 10. Cōsumatio abbreviata inundabit iusticiam. Cōsumationē. n. r̄ abbreviationē dñs d̄s exercitū faciet in medio ois terre. Itē illō oliz in tpe expectatiōis r̄ tenebr̄: s̄ istud in dieb⁹ istis. i. in tpe gr̄e. Ro. 13. Nō p̄cessit dies aut̄ appropinquat r̄. S̄z t̄m vtrobiz dicit. Locutus est v̄l loquēs r̄ denotat eundē eē actorē veteris r̄ noui testamēti cōtra manicheū. Ephe. z. Per ip̄m habemus accessum ambo in vno spū r̄. r̄ Ro. 3. An iudeoz deus t̄m. Nōne r̄ gentiū r̄. Itē illud fuit traditū patribus nostris. s̄ istud nobis. i. apostolis qui xp̄m in p̄pria p̄sone vidim⁹. Deut. 5. Nō cū patribus nostris inuit pactus: s̄ nobiscuz: q̄ in p̄ntiāz sumus r̄ viuimus. r̄. Itē illō p̄ p̄phas: s̄ istud in filio. i. p̄ filiū: q̄ est dñs p̄pharū. Jo. p̄. Unigenit⁹ q̄ est in sinu p̄ris ip̄e enarravit r̄. Et ista occasiōe ap̄lus it̄roducit eū esse filiū. C̄ Cōsequēter ostēdit magnitudinē donationis xp̄i cū dicit. Quē cōstituit heredē r̄. q̄ vt d̄ Hal. 4. Si fili⁹ r̄ heres p̄ deuz. In xp̄o at̄ sūt due n̄ae. s̄ dina r̄ huana. Sc̄dz q̄ q̄ ē fili⁹ n̄alis nō ē p̄stitut⁹ heres: s̄ ē n̄alis: s̄ iq̄m hō sc̄us ē fili⁹ d̄i. Ro. p̄. Qui sc̄us ē ei ex semie dauid f̄z carne r̄. Et f̄z h̄ ē p̄stitut⁹ heres vniuersoz: sic ver⁹ fili⁹ p̄ris. Mat. vl. Data ē mibi ois p̄tās r̄. Et h̄ q̄m ad totā creaturā i q̄ accepit dñatōez. Itē n̄ t̄m q̄ ad vniū gen⁹ boiūz s̄ vniuersoz. s̄ tā iudeoz q̄ gentiū. ps. Postula a me r̄ dabo ti. r̄. C̄ Cōsequēter cum dicit. (Per quez fecit r̄ secula.) Ostēdit v̄tutē opōnis xp̄i: q̄re sit constitutus heres vniuersoz: nō q̄ ip̄e sit factus in tēpore: r̄ h̄ meruerit merito bone vi-